

Vänbladet

BOTANISKAS VÄNNERS INFORMATIONSBLAD Nr 3 SEPT 2016

Kära medlemmar,

Återigen en mycket varierande sommar. Tidig torr sommarvärme men också en ganska kall och fuktig fortsättning. Man kan dock konstatera en ymnig blomning och mycket frukt i år.

För att bättre förstå hur väderet påverkar växtligheten har vi en liten fenologigrupp, som leds

niska Trädgård. Detta innebär normalt att anställda inom Botaniska ges tillfälle att söka medel för detta ändamål. Årets föredragshållare, Johan Nilson, hade fått ett sådant stipendium och kunde berätta och visa bilder från sin resa till Bhutan varifrån mängder av våra trädgårdsväxter härstammar.

Den andra stipendieverksam-

ingen bidrar med och vilka erbjudanden, som medlemskapet ger. Många volontärer har varit närvarande vid olika evenemang som trädgårdsvårdar och då värvat nya medlemmar och delat ut broschyren. Sprid gärna du också budskapet till vänner och bekanta! Ju fler vi är, desto mer kan vi utträtta!

I sommar har jag deltagit i endagsutflykten till Göteborgs södra skärgård. Mats Havström, intendent på Botaniska och boende på Styrösö, var en strålande guide. Tänk att det finns så mycket att uppleva så nära staden.

Lökbeställningarna, som skall hämtas i slutet av månaden, har ökat markant i år. Det är säkert ett resultat av fint urval och målade beskrivning av intendenten Henrik Zetterlund! Jag vill också passa på att tacka "Löklutonen" för en fantastisk insats!

Slutligen önskar jag alla en riktigt fin botanisk höst samt rekommenderar er att besöka vår hemsida www.botaniskasvanner.se för att få senaste nytt från föreningen och trädgården. Det är mycket intressant på programmet!

Med vänliga hälsningar
Claes Grill ordförande

Den nya trevliga restaurangen i Botaniska Trädgården Anyday har öppet alla dagar under hösten mellan 10–17.

Du når dem på anyday@botaniska.eu eller på tel: 031-202012.

Foto: C. Grill

Martorn (Eryngium maritimum)

av Åslög Dahl med stort stöd av Lennart Johansson. De och varierande antal frivilliga samlas varje tisdag och fredag och gör en promenad genom Botaniska och noterar utfall från ett antal valda platser och växter. (Läs mer på nästa sida.)

Sedan förra Vänbladet har vi hållit årsstämma med utdelning av stipendier och som vanligt mycket intressant föredrag. Stipendieverksamheten består av två delar, Från Kulturfonden utdelas stipendier benämnda Carl Skottsbergstipendier på maximalt 50.000 kr för att stödja utveckling och forskning inom Göteborgs Bota-

heten, Uno Wibell-stipendiet, kan också maximalt utgöra 50.000 kr och delas ut till skolor där barn och ungdom är engagerade i utveckling av skolträdgårdar. I år fick vi in över 30 ansökningar och 9 skolor tilldelades stipendier.

Vid årsstämman invaldes också två nya styrelseledamöter, Johan Lindahl och Thomas Fallenius, som båda hälsas varmt välkomna!

Föreningen lanserade i våras en medlemsvärvningskampanj under vinjetten "För 50 öre om dagen blir du blommornas hjälte". Den framtagna broschyren beskriver dessutom vad Fören-

Kära vänner!

I år har det verkligen varit fantastiskt fint i trädgården. Jag hoppas att ni haft möjlighet att pröva några av våra nya vandringsleder och att kunnat blicka ut över grönskan från den vackra utsiktsplattformen, som ju kunnat byggas tack vare ert bidrag. Plattformen är byggd av bergesk (*Quercus petraea*), japansk ädelcypress (*Chamaecyparis obtusa*) och japansk thuja (*Thuja standishii*). Alla träden har växt här i Botaniska.

Foto: Botaniska Trädgården

Årets äppelutställning, 17–25 september, är tillbaka i vår kära stolpbod. Stolpboden var stängd under flera år, eftersom den stod alltför nära branten mot Vitsippsdalen. Nu står den nymålad på sin nya plats.

Foto: Botaniska Trädgården

Fläcklilja (*Lilium hansonii*)

Flytten har också inneburit att det blivit mer plats för Barnens Botaniska. Det finns fina nya sittmöbler för familjeutflykten, vackra solrosor som barn hjälpt oss att plantera, och spännande riskojor. Framåt hösten dyker

Foto: Botaniska Trädgården

det upp nya överraskningar!

I våras blommade massor av lökar överallt i trädgården. Många förknippar lökväxter just med våren, men det finns många fina höstblommande lökar också, som krokus, cyklamen och tidlösa. Den 9 oktober blir det visning av höstlökar och man kan få se hur vi arbetar med vår löksamling här i Botaniska. Ni vänner går ju gratis på visningen, men glöm inte att boka in en plats först.

Mari Källersjö

Fenologigruppen

Fenologigruppen som bildats av Botaniska Trädgården och universitetets biologinstitution i samarbete har nu fungerat i snart fyra säsonger. Varje vecka från det att sälgen börjar blomma tills de sista träden fällt sina blad, går man en - två vandringsleder och besöker samma exemplar av ett tjugotal olika arter för att notera när blomning, lövsprickning, fruktsättning och höstlövsfaserna inträffar. Uppgifterna rapporteras till Svenska fenologinätverkets nationella databas via appen Naturens kalender.

De fyra säsongerna har sett olika ut. Den sena och kalla våren 2013 började björken inte blomma förrän i början av maj, medan den 2014 noterades sprida pollen redan i mitten av april. I år startade blomningen den 19 april. Detta kan jämföras med hur det var under perioden 1873–1926, då den genomsnittliga starten var i mitten av maj!

Syftet med insamlingen är just att följa vilka konsekvenser klimatförändringarna får på "naturens kalender" och ekosystemen. Inte bara vårens utveckling är intressant, utan också när växtligheten lägger av på hösten. Till den nationella databasen flyter det in flera tusen rapporter varje år – vi bidrar med några hundra.

Deltagarna i gruppen är frivilliga från Botaniskas Vänner, studenter och anställda vid institutionen och trädgården. Samling normalt varje tisdag och fredag klockan 15 vid växthusentrén. Frammot hösten brukar det bara vara tisdagar.

Åslög Dahl

*Forskare vid Institutionen för
biologi och miljökunskap,
Göteborgs universitet*

Välkomna till Årets Carl Skottsberg föreläsning!

Från Carl Skottsberg till Karin Larsson

– en upptäcktsfärd bland växter och minnen, trädgårdar och människor

Föreläsare:

Elisabeth Svalin Gunnarsson

Tid:

Onsdag 9 november 2016 kl. 18.30

Plats:

*Föreläsningssalen, Botaniska institutionen,
Göteborgs universitet, Carl Skottsbergs gata 22 B*

Carl Skottsberg var upptäcktsresande och ägnade sitt liv åt att följa växter i spåren
och ta med dem hem till Sverige.

Som författare ägnar man sig ibland åt samma sak – man följer spår efter växter, människor och trädgårdar
för att kunna samla dem i litteraturens botaniska grönska.

Följ med i jakten på frösorter, tankar och skuggiga trädgårdshörnor i Sundborn och på Strand,
hos Gertrude Jekyll och William Morris, och i en liten fransk by.

Elisabeth Svalin Gunnarsson är kulturvetare, skribent och fotograf
med intresse för trädgårdar, arkitektur, kyrkor och allt som är brittiskt.

Hon har bland annat arbetat på Riksförbundet Svensk Trädgård, Skansen och Riksantikvarieämbetet.

Elisabeth har skrivit flera böcker om kulturhistoria och trädgård.

Bland annat en bok om dahlior med bilder från Botaniska.

Den senaste boken heter Blommor!

Botaniskas Vänner

Föreningen Botaniskas Vänner

Carl Skottsbergs gata 22 A, 413 19 Göteborg

www.botaniskasvanner.se

Resan till **Japan** 2016

PÅ MORGONEN den 10 maj landade 25 Vänner i Osaka för vidare transport till Kyoto centrum. De välkomnades på flygplatsen av reseledaren Jan Stålbom och resans botaniske ciceron Björn Aldén.

En tvåveckors resa i Japans berömda trädgårdar, i helgedomar och tempel liksom förstås i den rika naturen väntade efter hotellinstallationen. Tidpunkten hade valts för att bland annat kunna uppleva en av Japans viktigaste och mer iögonfallande växtslag, både i trädgårdar och i naturen, azaleor i blom. Deltagarna fick sitt lystmäte av både trädgårdar, kultur och natur – därtill god mat, bad i varma källor, fotdopp i Stilla Havet för att nämna några upplevelser.

Tre dagar spenderades i den gamla huvudstaden Kyoto, där helgedomar och tempel avlöser varandra. Berömda ställen som Silverpaviljongen, Tenryu-ji och stenträdgården i Ryoan-ji besöktes.

Färden gick vidare med bl.a. snabbtåg till ön Shikoku. I kuststaden Kochi besöktes den fina Makino botaniska trädgård. Tre kolleger till Björn tog väl hand om oss där. Första dagen på den gröna ön Shikoku avslutades med ett besök nere vi Stilla Havet – där vi kunde svalka fötterna. Dagen därpå följde våra japanska botanistvänner med oss upp på bergsmassivet Ishizuchi.

Under bergsturen fick vi möjlighet att närmare studera Japans vilda natur liksom förstås

de allestädes närvarande planterade barrskogarna av kryptomeria och japansk cypress. På berget Kamegamori, på ca 1500 m:s höjd, promenerade vi några timmar i strålände väder på bergsstigar i en oerhört tät, drygt meterhög ”matta” av

ter och fortsatte färden ner till kuststaden Matsuyama, där flera av oss passade på att bada på det i Japan berömda badhuset från 1800-talets slut. Nästa dag besöktes Matsuyamas borg innan tåg tog oss upp till staden Takamatsu på nordöstra Shikoku. Där kunde en av Japans vackraste offentliga trädgårdar, Ritsurin, avnjutas. Många upplevde nog den som resans trädgårdshöjdpunkt.

Ännu ett dygn tillbringades på Shikoku, i den rika och fascinerande Iyadalen. Vi gick på svajande hängbroar i ösregn,

Ritsurin, smakfull zenträdgård på Shikoku.

Sasa-bambu. Tor Nitzelius, tidigare intendent och dendrolog i Botaniska, besökte tillsammans med nordiska kolleger området hösten 1976 för att samla frön.

Här såg vi också träd vi känner hemifrån våra trädgårdar som silvertall, japansk rönn, kamtjatkabjörk, japansk konvaljebuske och skenkamelia. Som utlovat stiftade vi även bekantskap med den vackra men i odling verkligt rara fembladsazalean Rhododendron pentaphyllum. Bland örter märktes vidunderlig kobrakalla och olika violer. Vi tog farväl av våra trevliga japanska botanis-

såg junimagnolior i full blom och avslutade dagen på ett verkligen mysigt gästhus med varma källor. Här bodde vi alla japanskt och badade i varma källor utomhus medan regnet öste ned (!). Middagen på kvällen med samtliga i gänget barfota och i övrigt iförda endast japansk ”morgonrock” minns nog de flesta med välbehag. Dagen därpå sken solen och avslöjade ett vackert alplandskap.

Åter till ön Honshu och staden Okayama. Bland sevärdheterna där besöktes en av Japans ”tre stora trädgårdar”, Korakuen, uppförd på 1600-talet.

En längre utflykt till Adachi's trädgård och konstmuseum, en av Japans smakfullaste anläggningar, hanns också med.

Innan en avslutande sejour i Tokyo, bl.a. med ett besök hos bonsaimästaren Kunio Kobayashi, som en del av gruppen kände till sedan Japanåret 2014 i Göteborg, tog vi tåget norrut för att se naturen i ett annat klimatområde och få mer kultur. I Nikko kunde vi njuta av berömda shinto-helgedomar och buddhisttempel. En del av gruppen besökte också en liten, men verkligt fin promenadträdgård från 1600-talet, som Björn blev fascinerad av vid sitt besök här 2012.

Under en heldag i Nikko nationalpark beundrade vi blommande blåregn, massor av vilda azaleor i vitt, orange och purpurrött samt skymtade vi makaker. Vid ett av Japans allra finaste vattenfall, Kegon-fallen, liksom vid Ryuzufallen högre upp, kunde också den rika vegetationen studeras. Många arter som här växer vilt odlas hemma i våra trädgårdar. En till synes mycket nöjd grupp lämnade Naritaflygplatsen den 23 maj och kom åter till Sverige samma dag.

Bengt Gran vid Ryuzufallen. Azalean *R. wadanum* blommar för fullt.

Text och foton. Björn Aldén.

Natur och trädgårdsresa till **Japan** 10–24 maj 2017

EFTER den lyckade resan 2016 gör vi nu för medlemmarna i Föreningen Botaniskas Vänner en ny samarbetsresa till Japan våren 2017. Följ med Björn Aldén, tidigare vetenskaplig intendent vid Göteborgs botaniska trädgård, på en unik natur- och trädgårdsresa till Japan. Japan är ett av världens främsta trädgårdsländer där trädgårdarna speglar landets karaktär i sin återhållsamma och sparsmakade stil. Vi besöker mossträdgårdar, stenträdgårdar, landskapsträdgårdar och lär oss den speciella filosofi som hänger ihop med trädgårdarna. Vi får också möjlighet vara med om teeceremoni och ikebana, japanskt blomsterarrangemang samt hälsa på hos en prisbelönt bonsaimästare.

Vi ska också se Japans flora i naturlig omgivning. På ön Shikokus högsta berg, Mt Ishizuchi, spanar vi efter den sällsynta fembladsazalean och i den gigantiska vulkanen Aso på ön Kyushu ser vi dvärgazalean. I Iyadalen på Shikoku ser vi de speciella lianbroarna i ett dramatiskt landskap och i Nikkos nationalpark rör vi oss i fina skogar mellan sjöar och vattenfall.

Världens Resor är researrangör. För information och bokning ring 08-669 55 25 eller gå in på <https://www.varldens-resor.se/resor/japan/natur-och-tradgardsresa-till-japan>

Datum för resan är 10–24 maj 2017 och kostar 45 800 kr per person i delat dubbelrum. Enkelrumstillägg: 5 400 kr. Max antal resenärer: 24 personer.

Allt detta ingår:

- *Internationellt flyg från Göteborg inkl. flygskatt*
- *Alla transporter enligt programmet*
- *Del i dubbelrum på hotell av bra standard*
- *Halvpension under hela resan (frukost samt lunch eller middag)*
- *Utförlig skriftlig deltagarinformation inkl. kartor*
- *Alla inträden till trädgårdar och andra sevärdheter enligt programmet*
- *Färdledare: Jan Stålbom och ciceron Björn Aldén.*

Temadag

HÖSTENS SKAFFERI

och många andra
programpunkter i höst

Det är ett innehållsrikt år på Botaniska! Jag känner mig ärad över att ha varit del av dess planering och genomförande under 2015 och 2016 tillsammans med Anders, Göran, Agneta och alla kompetenta medarbetare i trädgården. Mitt längsta uppdrag var varit att arbeta med programmet, så därför vill jag gärna berätta om några av mina favoriter ur hösten och vinterns utbud.

I år möts våra uppskattade höstutställningar på mitten! Helgen 17–19 september pågår alltså svamputställningen och äppelutställningen samtidigt. Detta för att möjliggöra temadagen Höstens Skafferi den 18/9 – vår största temadag sedan hanamin. Det blir demonstrationer och rådgivning. Restaurangen serverar mat med svamp- och äppeltema. Vi får besök av specialistföretag som säljer frukt, fruktträd, äppelmust, svampar och t.o.m. mycel för egen svampodling. Självklart är också ni, våra Vänner, på plats och rekryterar fler entusiastiska medlemmar. Skriv upp 18 september!

Vårens stora lök- och knöls tema kommer på återbesök under hösten både i butiken och i programmet. Titta gärna in den 9/10 för vandring bland höstblommande lökar och öppet hus i löksamlingarna.

Ingen har väl missat att vi har fått två nya botanister? Om ni är nyfikna så kom och ta pulsen på Henrik Sjöman den 16/10 när han visar amerikanska träd ur våra samlingar, och 13/11 när Åsa Krüger tillsammans med Alexandre Antonelli, Magnus Neuendorf och trädgårdsmästarna i tropik ordnar temadagen Tropisk Söndag. Tropisk söndag 13/11 är årets sista stora temadag. När vädret är som ruggigast ute bjuder vi in till helgdag i växthusen, med visningar, workshops och provsmakning av tropisk frukt.

Programåret avslutas med en reseskildring från Himalaya med Johan Nilson i samarbete med Trädgårdsamatörerna. Det blir föredrag, hembakad fika och växtlotteri med vinster från Johans odlingar.

Och glöm inte att julen 2016 är svart som lakrits! Julutställningen Sött & Salt börjar 27 november.

Jenny Nilsson
projektkoordinator
under Gothenburg Green
World på Botaniska.

Foto: Botaniska Trädgården

Vi ses på

Höstens Skafferi

den 18:e september 2016

Söndagen den 18:e september arrangerar Botan en härlig dag med fokus på allt ätbart i trädgården. Som en del i arrangemanget visar och säljer vi roliga fruktträd, bärbuskar mm. Kom och titta på våra fina träd, låt dig inspireras och prata med våra trädgårdsmästare.

Behöver du hjälp med hemtransport fixar vi givetvis detta och glöm inte att alla medlemmar i Botaniskas vänner får 10 % rabatt på sina inköp ...

Välkomna!

MÖLNLYCKE
GARDEN
CENTER

Följ oss på Instagram

www.instagram.com/molnlyckegc • 031-88 05 65

Stationsvägen 1A • Mölnlycke • www.molnlyckegc.se

Dags att hämta beställda lökar !

Utlämningen av lökar kommer i år att ske under perioden
29/9–9/10 kl. 12–18.

Lökarna hämtas på Växthusens baksida – följ skyltning från huvudentrén.

Observera att lökarna blir hemskickade till dem
som kryssat för detta alternativ på beställningsblanketten.

Är du osäker på något – fråga i butiken!

Tel. 010-4737777 (går till växeln, välj alt.2 till butiken)

I vår butik finns ett sortiment av andra lökar och knölar – missa inte dem!

Lökpresentationen för 2016 som ingick i vårens medlemsutskick hittar du på
Botaniska Vännerns hemsida www.botaniskasvanner.se

Lökförsäljningen, som sköts av ett antal medlemmar
i föreningen år efter år möjliggör en stor del av våra bidrag
till Botaniska Trädgårdens utveckling.

Varmt tack till "Lökplutonen"

som även denna säsong hanterat ett mycket stort antal lökar!

Årets sista Vänblad

... kommer i november
och innehåller bl.a. ditt
medlemskort för 2017
samt inbjudan till
JULFEST.

Anteckna redan nu da-
tum: Tisdag 6 december!

Medlemsrabatt

På ditt medlemskort och
på hemsidan återfinns
alla våra sponsorer som
ger oss rabatt – passa på
att utnyttja det!

Foto: Botaniska Trädgården

Ungersk ljusblomma
(*Colchicum hungaricum*)

Värningskampanj

Alla goda krafter
behövs!

Du kan hjälpa till som
trädgårdsvärd, sätta upp
affischer i din närmiljö,
dela ut broschyrer och
vykort till vänner,
ge bort medlemskap i
present eller julklapp.
Broschyr och vykort "Din
blomstertid nu kommer"
finns att hämta i Bota-
niskas butik.

Läs mer <http://botaniskasvanner.se/varningskampanj/>